

ERMIRA JORGO

854-32

J 76

Novela

8SH-32
876

ERMIRA JORGO

Redaktore
MALLINDA KODRA

NATA E DYTË E NURTENIT

Nata e dytë

novela

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHERI»

NATA E DYTË E NURTENIT

Gani Dana vdiq muajin e dytë të dhëndërisë. Shkonte në qytet, te xhaxhai i tij, Kasemi, hipur mbi kalin e bardhë e i veshur me rroba të reja. Të dielën do të venin bashkë në panairin e bagëtisë që bëhej në sheshin e pazarit.

Gratë në kësoll thanë se djalin e kishin marrë më sysh aq i bukur dukej majë kalit, si një trim përrallash. Shkonte rrugës së fshatit ngadalë, duke vështruar rrotull e duke u folur njerëzve. Xhexheja, që e kishte shtëpinë rrëzë kodrës, tha se vështronte me mall edhe gurët e xhadesë, sikur e dinte që e kishte për të fundit herë. Kali trokiste potkonjtë në kalldrëm, ecte rëndë që të shëtiste të zotin. Kur arritën në urë, kali qëndroi, nguli këmbët dhe zuri të rrotullohej duke zgjatur qafën pas sikur kërkonte të hante bish-tin e vet. Ganiu e kroi në zverk dhe i foli me të butë. Kali u bind dhe eci ngadalë mbi urë duke i hedhur këmbët me frikë. Pastaj papritur qëndroi si i goditur nga rrufeja, u ngrit arithi dhe lëshoi një hingëllimë si vajtim. Ganiu u plas në shesh pa frymë, me kurrizin të thyer.

Në fshat zia u bë e rëndë. Plakat e qanë djalin me ligje, burrat folën për Bariun, babanë e djalit, njeri trim e esnaf, që qe vrarë në Luftën e Vlorës dhe kishte lënë të birin jetim pesë vjeç dhe nusen të ve njëzet e dy vjeçe. Nëna e Ganiut, Refoja, që e kishte rritur djalin me thonjtë e saj, ulëriu tri ditë rresht, duke ulur shallin e zi në fund të këmbëve e duke zgjatur qafën sikur kërkonte ta këpuste. Thoshte se bota u err e dielli u shua. Qante edhe për nusen e re, që u nxi e u bë korb. Gratë e mbanin nga krahët e i fërkonin duart. Nëna u fishk e u tha, si t'ia kishte shkukur njeri jetën nga trupi me dorë.

Ditën e tretë shkoi në varreza me nusen, rregulloi varrin e djalit dhe mbolli trëndafila, duke ia shkërmoqur dheun me gishtërinj. Pastaj u kthye në shtëpi me shallin e zi të ulur mbi sy. Ditët e tjera qau çdo pasdreke, në të perënduar, që të shkarkonte shpirtin, duke folur me zë të ulët.

Kur qante plaka, nusja i rrinte karshi, e ulur në gjunjë, dhe derdhte lotët ujë, me grushtet mbledhur në prehër dhe supet të rënduara përpara, pa zë. Mbase qanë ashtu me javë, pranë njëra-tjetrës, derisa plaka më në fund qëndroi të merrte frymë dhe ngriti sytë të shikonte nusen. I t'heri deri në kockë. Nusja po trettej, me lotët e mbledhur në mjekër, që i pikonin në prehër. S'ia kishte dëgjuar zërin që kur kishte vdekur Ganiu.

Nëna fshiu sytë me grusht dhe lëvizi nga vendi.

— Nurtën!... — foli me zërin e shuar.

Nusja nuk lëvizi dhe vazhdoi të qante he-
shtur. Dukej e bardhë, e ngrirë dhe vetëm lo-
tët, që i rrokulliseshin pa pushim nga sytë e
hapur, tregonin që ishte në jetë. Si një nuse
guri.

Plaka u tremb.

— Nurten.... — ia mori dorën dhe ia fërkoj.

— Urdho...

— Ti do të shkosh në shtëpinë tënde!

Nusja e vështroi me çudi, me sytë e më-
dhenj si të foshnjës.

— Pse, moj nënë? Ç'kam lërë?

— Do të kthehesh te babai...

Nusja uli kokën mbi gjoks.

— Unë... nuk kthehem...

— Do shkujmë bashkë, nesër.

— Jo... unë këtu e kam shtëpinë. — Nuses
iu drodh mjekra dhe nuk foli më. Nëna i ki-
shte vdekur nga «karqinua», duke e lënë jetime
që dhjetë vjeçe dhe i ati që martuar prapë.
Plaka sollti ndër mend ata tre fëmijët e vegjël
e të dobët që gëzonin në dasmë. Ajo i mbajti
dorën dhe ngrohtësia e nuses i kaloi në deje.
Ndjeu gëzim në shpirt që nusja do të rrinte me
të.

Nëna u ul në gurin te dera e shtëpisë dhe
priti përëndimin. Qenë mbushur tre muaj që
kur kishte vdekur Ganiu dhe ajo nuk qante më
pasditeve. Nusja pastronte oborrin me fshesë dhe

ujiste lulet. Punonte me trupin të përkulur e fytyrën poshtë. Nëna i pa mesin, e këputur të shtrënguar me kopsën e jelekat dhe vithet e rrumbullakëta nën fundin e hollë. Nurteni, do të kishte bërë fëmijë që t'i ngjanin Ganiut.

Një të diel kishte ardhur i ati ta merrte. Ai kishte qarë mbi vatër, kur plaka i tha se vajza donte të rrinte me të, po dukej se kishte ikur i lehtësuar.

Nënë Refoja kujtoi dasmën e të birit...

Krushqit e largët kishin ardhur që të shtunën. Të dielën në mëngjes gjemonte daullja duke jehuar në shpatin e malit me dëllinjë. Thanë se qe dëgjuar edhe në fshatin përtej lumit. Kur erdhi nusja e qëndroi në krah të Ganiut, dikush i kish pëshpëritur nënës në vesh «hyri drenusha në vathë». Njerëzit lëviznin vendit tek kalonte ajo në oborr, me trupin e njomë gjithë hir, me sytë përtokë. Tani e gjitha qe një ëndërr... Nënë Refoja e përgjoi nusen tre muaj, duke i vësh-truar barkun fshehurazi. Ishte një bark i she-shtë, siç e kanë çupat. Dukej se emri i shtëpisë së saj do të shuhej.

Nëna ngriti sytë lart. Dielli ishte i kuq sa një tepsi, po qielli kishte ngjyrën e hirit. Ishte një diell që nuk skuqte.

Kali vinte rrotull në haurin në rrëzë të obo-rrit. Plaka e pa përmes dërrasave të mangëta. Nusja hyri në haur, i afroi barin dhe zuri ta krihte avash, duke e çikur në ballë. Kafsha vë-shtronte në boshllëk me sytë e hapët të butë, ku ndihej një trishtim pa mendim. Dukej sikur diç-ka kuptonte nga ajo që kishte bërë. Nusja e fërkoj me pëllëmbë, i foli nën zë dhe kafsha ul-

te kokën si të bindej. Që të dy kishin humbur të zotin.

Nëna lëvizi vendit. Ndonjë ditë do t'i ndahej zemra më dysh. Ndjeu ftohtë në kurriz e në majat e gishtërinjve. Stiva e druve në oborr kishte vajtur në fund dhe çatia kishte filluar të pikonte. Do t'i thoshte Kasemit, kunatit, t'i gjente ndonjë djalë në qytet, t'i bënte punët e dimrit e t'i ndreqte shtëpinë.

Plaka trazoi zjarrin me mashë. Xixat u hapën me një kërcitje të lehtë dhe u shuan. Dëshitë të ngrihej të merrte dru, po nuk lëvizi. I qe tharë shpirti dhe s'kishte zjarr që e ngrohte më.

U hap dera e drunjte dhe rrezet e diellit ranë në murin karshi si nga një burim i fuqishëm drite. Hyri ngadalë një plak me trup të paktë e të drejtë, i pastër e i gëzuar, me xhakëtë të murrme dhe këmishë të bardhë, të kopsitur deri në grykë. Mbrapa tij vinte një djalë trupmadh, babaxhan, njëzet e pesë vjeç, me një triko të vjetër e pantallona me arna. Plaku kishte thirrur në oborr.

Ajo u ngrit duke u mbajtur pas murit.

— Hajde, Kasem, ku e kisha mendjen?

Plaku e përqafoi ashtu siç përqafojnë pleq-të, duke mbajtur trupin e paktë larg e duke i mbështetur kokën në ballë. Pastaj u ul, vuri festen mbi shilte dhe i tregoi vendin djalit.

— Si ia shpie, — tha ai duke e parë nënën me mallëngjim,

— Si e nxirosur, — ajo tundi kokën që të tregonte se çdo gjë kishte marrë fund dhe u ngrit se e mbytën lotët. Mbushi xhezven me ujë dhe i gjeti vendin në prush.

— Kur e ke nusen?

— Pastron në odë.

Kasemi mbushi llullën me duhan, e ngjeshi me gisht dhe e ndezi me thëngjill, duke e thithur me faqet gropë.

Plaka trazoi kafën avash dhe e zbrazi në filxhanët e baltës duke e ndarë barabar çika-çika.

— Ky vështë Aliu, djali i tretë i Ziverit, — tha plaku, duke e vështruar djalin me gëzim.

— E mbaj mend, — tha Refoja, — kur vdiq i ziu Ziver, ky ishte një pëllëmbë. Si jeni, mor bir? Nëna mbahet?

— Mbahet, — tha djali.

Ai rrinte këmbëkryq me bëmtylat mbiogju një dhe shihte lulet në qilimin e vjetër. Pastaj ngriti sytë mbi plakun, me një nënqeshje të çiltën me rrudhat në ballë.

— Është ustai mirë. Ja kështu shkuan Ziverit në zanat, ka në gjak duket. Punoj nja tre muaj kur ndreqën dyshemetë e bashkisë, pastaj e hodhën në rrugë. Kurrë të dalë puna. Mbajeni ca t'ju ndreqin çatinë, t'ju bëjnë edhe dru për dimër, — tha Kasemi, duke e parë djalin në sy.

Djali i shëndetshëm e i fortë, mezi qëndronte ulur, prrotullonte sytë në tavan e në mu-

re sikur donte të shihte nga të fillonte punë.

Një copë herë ndenjen pa folur. Filxhanët e kafes i kishin zbrazur prej kohe. Ishte herët të çohesh Kasemi, por edhe më gjatë nuk mund të rrinte. Plaka donte të mbetej vetëm.

Nusja rrinte në këmbë në mes të dhomës, me flokët lëshuar dhe shihte nga dritarja. Pastaj ajo u ul në gjunjë dhe zuri të krihej ngadalë, duke vaisur kokën. Hodhi flokët pas me një lëvizje të shpejtë dhe vetulla iu duk më e zezë dhe buza e kuqe gjak. Ajo nuse ishte si një ziarr që digjej ngadalë. Plaka e shihte nga dera gjysmë e hapur.

Nusja u kthye dhe qëndroi buzë shtratit e ulur në gjunjë dhe nuk lëvizi më, e qetë, e harruar, me një dritë të fshehtë në sytë e errët, sikur rronte një jetë tjetër. Nuk kishte trishtim në sytë e saj, vetëm mall. Plaka e kishte parë edhe ditë të tjera të mbaronte punë shpejt në për shtëpi e të shkonte të mbyllej në dhomë me orë. Jetonte një ëndërr, një ëndërr që do ta vazhdonte ditën tjetër dhe tjetrën prapë.

Nëna zbriti shkallët avash, duke u mbajtur me një dorë pas parmakut dhe ndjeu dhimbje në gjunjë. Pastaj dhimbja i kaloi në gjithë trupin si një valë e hidhur. Kishte dashur ta merrte nusen në dhomën e vet, të flinin bashkë. Mbase trembej në atë shtrat të madh vetëm. Ajo qëndroi befas. Do të bënte atë që s'e kishte

bërë njeri, mbase njëqind vjet e këtej. Do ta martonte nusen prapë.

Refoja zbriti në oborr. Aliu mundohej të ndrejte dërrasat e haurit. Ai kishte punuar një javë në shtëpi. Dukej kudo dora e tij. Ajo e vështroi me sytë e rrudhur. Ishte trupmadh e vinte ca si avdall. Nuk qe si Ganiu. Ganiu i saj kishte qenë yll, jo djalë, Po Refos i pëlqente Aliu kur qeshte, duke rrudhur ballin e gjerë. Ishte i urtë dhe, kur punonte, nuk shihte tjetër veç asaj që kishte në duar. I dridheshin duart kur merrte ndonjë gjë prej Nurtenit. Nusja nuk e shihte fare, mbase s'e kishte parë asnjëherë në fytyrë. Rronte në një botë tjetër.

— Ali, — foli plaka.

Ai u kthye dhe i qeshi me sytë bojë qielli.

— Urdhëro, nënë Refo!

— Do shkosh nësër?

Djali ngriti supet.

— Po të mos kesh punë tjetër ti, nëno, do shkoj.

— Jo, xhan, s'kam. — Ajo u ul në gur. — Desha të na vije prapë.

— Vii, posi s'yij, — tha djali me gëzim dhe u skuq. Ai u kthye që të fshihte turbullimin dhe zuri t'i binte dërrasës fort me sqepar.

Plakës i erdhi keq për të. Dukej djalë i mirë e i ndershëm, nga ata që mbajnë mbi shpatulla shtëpinë. Po nuk ishte Ganiu i saj. S'mund ta bënte as dhëndër, as djalë, Jo, s'e bënte dot, pa i plasur zemra fare. Le që edhe nusja do të vente dëm. «Zot, o zot, tha plaka, ku i kisha mendtë aty më parë!»